

Nr 151.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket; given Stockholms slott den 16 april 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Häriigenom förordnas, att 9 § i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skall erhålla följande ändrade lydelse:

- 1 mom. Personlig ersättning — — — för hans tobakstillverkning.
- 2 mom. Såsom villkor — — — från anställningen skild.
- 3 mom. Ersättningen utgår, på sätt här nedan sägs, med vissa gånger medeltalet av den vederbörligen styrkta årsinkomst (*medelårsinkomst*), vilken för de två närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande verkligen åtnjutits eller, i det i 1 mom. b) avsedda fall, såsom avlöning beräknats för de två sista år, som i där omförmälda uppskattning ingått; dock att, om person, tillhörande någon av de i 1 mom. a), d) eller e) omförmälda kategorier ersättningstagare, med hänsyn till de under senare delen av år 1914 rådande försämrade arbetsförhållandena inom tobaksindustrin sådant påyrkar, såsom utgångspunkt för beräkning av hans medelårsinkomst må tagas åren 1912 och 1913. Vid beräkning av medelårsinkomsten tages ej hänsyn till sådan förbättring av avlöningsvillkoren, vilken inträtt efter år 1911, för så vitt ej giltiga skäl för dylik förbättring prövas hava förelegat.
- 4 mom. Till de — — — *fem* gånger medelårsinkomsten.
- 5 mom. Till person — — — *fyra* gånger medelårsinkomsten.
- 6 mom. Till person — — — ovan angivits.
- 7 mom. Centralkommissionen må — — — av livränta.

8 mom. Har person, tillhörande någon av de i 1 mom. a), d) eller e) omförmälda kategorier ersättningstagare, blivit, efter den 9 september 1914 och innan monopolet trätt i kraft, utan eget förvållande skild från sin anställning, vare han ändock berättigad till den ersättning, som till honom enligt vad i denna paragraf sägs skolat utgå, i händelse han vid monopolets ikraftträdande varit vid sin anställning bibehållen.

9 mom. Å ersättning, som enligt denna paragraf tillerkännes tobaksarbetare, skall avdrag göras för arbetslöshetsunderstöd, som han för tid efter den 31 maj 1915 må hava erhållit av statsmedel.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 april
1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten anförde.

Såsom framgår av 9 § i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, har staten i samband med beslutet om monopolets genomförande iklätt sig ersättningsskyldighet i viss omfattning gentemot den inom tobaksindustrien förut sysselsatta personalen, i den mån sagda personal icke kan beredas tillfälle till verksamhet i monopolets tjänst. Förutsättningen för att dylik ersättning skall utgå är emellertid enligt ovannämnda författningsrum, att den ersättningssökande *vid tiden för monopolets ikraftträdande* — d. v. s. den 1 juni 1915 — är stadigvarande sysselsatt inom tobaksindustrien.

På sätt jag vid anmälandet av frågan angående disponerande av medel för understödjande av arbetslösa tobaksarbetare i yttrande till det vid Kungl. Maj:ts proposition den 12 februari 1915, nr 37, fogade statsrådsprotokollet framhållit, hava emellertid efter monopollagstiftningens antagande i riksdagen avskedanden av arbetare inom tobaksindustrien i stor omfattning ägt rum. Då det vid avfattandet av ersättningsbestämmelserna uppenbarligen icke varit förutsett, att arbetare genom avskedande före monoopolets ikraftträdande skulle kunna berövas sin rätt till ersättning, fann jag mig, närmast med anledning av en av tobaksarbetareförbundets förtroendeman Alb. Kindstrand gjord framställning, böra inhämta tobaksskattekommitterades yttrande i ämnet.

I sitt den 18 nästlidna mars på grund av remissen avgivna utlåtande åberopa tobaksskattekommitterade till en början en vid utlåtagandet fogad, på kommitterades begäran genom socialstyrelsens försorg verkställd utredning angående arbetslösheten bland tobaksarbetare inom riket under tiden den 9 september—30 november 1914, vilken utredning torde få såsom bilaga åtfölja protokollet i detta ärende, samt framhålla, hurusom berörda utredning, kompletterad med de upplysningar, som i ifrågasvarande hänseende innehölles i mitt ovannämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 12 februari innevarande år, tydligt gäve vid handen, att till följd av avskedanden, som vidtagits efter statsmakternas beslut om monoopolets införande, ett betydande antal arbetare inom tobaksindustrien för närvarande vore arbetslösa. Härefter yttra kommitterade:

*Tobaksskatte-
kommitterade.*

»Utan att här inlåta sig på i vad mån monopolbeslutet kan hava medverkat till detta förhållande, vilket i varje fall i icke ringa grad torde vara att tillskriva det på grund av krigstillståndet inträdda tryckta ekonomiska läget ävensom den vid 1914 års senare riksdag vidtagna provisoriska förhöjningen av tullen för tobak och tobaksvaror, anse sig kommitterade i anledning av den gjorda framställningen böra såsom sin mening framhålla, att billigheten obetingat synes kräva vidtagande av åtgärder för att icke, till följd av omständigheter, som vid monopolbeslutets fattande icke kunde förutses, arbetare och andra inom tobakstillverkningen sysselsätta personer skola gå förlustiga den rätt till ersättning, som eljest skulle hava tillkommit dem.

Enligt kommitterades åsikt torde sålunda de i 9 § av förordningen om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket meddelade ersättningsbestämmelserna böra ändras därhän, att den omständigheten, att en person, tillhörande någon av de i a) d) eller e) omnämnda kategorier ersättningstagare, blivit efter den dag, då monopolbeslutet inom riksdagen fattades — den 9 september 1914 — men före monoopolets ikraftträdande utan eget förvållande skild från sin anställning, icke kommer att för honom medföra förlust av den honom eljest i anledning av monoopolets införande tillkommande rätten till ersättning för förlorad sysselsättning inom tobaksindustrien. Stadgande härom torde lämpligen böra

meddelas genom tillägg av ett nytt moment till ovannämnda paragraf, vilket mom. i så fall skulle erhålla ordningsnumret 8.»

I samband med det sålunda föreslagna tillägget till 9 § i ovannämnda förordning hava kommitterade ifrågasatt ännu en modifikation av de i samma paragraf meddelade ersättningsbestämmelserna, även denna påkallad av de under senare hälften av år 1914 inträdda försämrade arbetsförhållandena inom tobaksindustrien. Efter erinran att enligt 3 mom. av nu ifrågavarande paragraf ersättningen till de här förut omförmälda kategorierna av ersättningstagare skall utgå med vissa gånger medeltalet av den årsinkomst, som av vederbörande åtnjutits under de två närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande, d. v. s. under åren 1913 och 1914, yttra nämligen kommitterade:

»I avseende å sådana personer, vilka, på sätt ovan sagts, under längre eller kortare tid av år 1914 till följd av den då inträffade arbetslösheten inom tobaksindustrien varit utan arbetsförtjänst, torde billigheten emellertid kräva, att särskilda åtgärder vidtagas för att icke den sålunda inträffade tillfälliga inkomstminskningen må komma att verka sänkande å ersättningens storlek. Detsamma synes förhållandet vara i avseende å sådana personer, vilka i anledning av den minskade arbetstillgången visserligen icke avskedats från sin anställning men likväl, på sätt vid tobaksfabrikerna i stor omfattning skett, fått arbetstiden betydligt inskränkt och arbetsförtjänsten därmed väsentligt minskad. Kommitterade anse sig därför föranlåtna att hemställa om sådan ändring av de i 3 mom. av nu ifrågavarande paragraf meddelade bestämmelserna, att såsom utgångspunkt vid fastställandet av ersättning åt personer, tillhörande någon av de här ovan förut omförmälda kategorierna av ersättningstagare, må kunna, där sökanden, på grund av de under år 1914 inträdda försämrade arbetsförhållanden inom tobaksindustrien, sådant yrkar — i stället för åren 1913 och 1914 — tagas åren 1912 och 1913.»

Över tobaksskattekommitterades utlåtande, vid vilket fanns fogat ett av kommitterade utarbetat förslag till de ifrågasatta författningsändringarna, hava infordrade yttranden avgivits av socialstyrelsen samt styrelsen för det för monopolets utövning bildade bolaget, aktiebolaget svenska tobaksmonopolet.

Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen meddelar, att styrelsen genom tidningspressen berett intresserade tillfälle att yttra sig över tobaksskattekommitterades förslag, men att något dylikt yttrande icke till styrelsen inkommit, varför styrelsen, som för egen del icke hade något att erinra mot förslaget, funnit sig böra tillstyrka detsamma.

Styrelsen för aktiebolaget svenska tobaksmonopolet.

Styrelsen för aktiebolaget svenska tobaksmonopolet anför i sitt yttrande, att styrelsen funnit det av tobaksskattekommitterade utarbetade ändringsförslaget med rättvisa och billighet överensstämmande, samt för-

klaras sig villig att, därest så påfordras, hos bolagsstämman tillstyrka sådan jämkning i det med staten avslutna kontraktet rörande monopolets utövning, att gottgörelse, på sätt beträffande övriga av staten i samband med monopolets införande till enskilda utbetalda ersättningar vore stadgat, komme att av bolaget beredas staten jämväl för de ersättningar, som på grund av de av tobaksskattekommitterade föreslagna författningsändringarna kunde komma att utgå.

För egen del anser jag uppenbart, att åtgärder böra vidtagas för att icke de efter monopolbeslutets fattande inträffade opåräknade rubbningarna i arbetsförhållandena inom tobaksindustrien må komma att för enskilda personer medföra förlust eller minskning av den ersättning, som statsmakterna i samband med monopolets införande velat bereda dem såsom gottgörelse för mistad sysselsättning inom deras gamla verksamhetsfält. Då det av tobaksskattekommitterade utarbetade förslaget synes mig ägnat att undanröja de olägenheter i ersättningshänseende, som med bestämmelsernas nuvarande avfattning skulle komma att bli följden av den minskade arbetstillgången inom tobaksindustrien, biträder jag till alla delar kommitterades förslag. *Departements-
chefen.*

Särskilt anser jag mig böra anmärka, att ett bifall till de av kommitterade föreslagna författningsändringarna, vilka allenast avse att bringa ersättningsförhållandena i överensstämmelse med vad av statsmakterna vid monopollagstiftningens antagande i dylikt hänseende åsyftats, icke torde komma att medföra någon ökning i den av 1914 års senare riksdag uppskattade summan av de i anledning av monopolets införande utgående ersättningsbeloppen och sålunda icke heller lär behöva föranleda höjning av det statsanslag, som av samma riksdag beräknats erforderligt för monopolets genomförande och varom jag senare i dag torde bli i tillfälle att göra framställning. För att staten, vid bifall till kommitterades förslag, skall få sina av författningsändringarna orsakade utlägg av monopolbolaget ersatta i samma ordning, som enligt det med bolaget avslutna kontraktet rörande monopolets utövning gäller beträffande övrig av staten i samband med monopolets införande till enskilda utbetalda gottgörelse, erfordras däremot särskilt medgivande från bolagets sida. Såsom redan nämnts, har emellertid bolagets styrelse förklarat sig villig att, om så påfordras, söka hos bolagsstämman utverka dylikt medgivande; och har jag i anledning av berörda utfästelse för avsikt att, därest det föreliggande förslaget vinner Kungl. Maj:ts beaktande, hos styrelsen göra framställning om frågans upptagande redan vid den

stämman, som, enligt vad jag inhämtat, är avsedd att hållas med bolaget den 4 nästinstundande maj.

I detta sammanhang anhåller jag att få till behandling upptaga även en annan fråga, som berör ersättningen till tobaksarbetarna.

Så som förhållandena nu gestaltat sig på arbetsmarknaden, torde det ingalunda vara uteslutet, att även efter monopolets ikraftträdande den 1 juni 1915 en stor mängd tobaksarbetare kunna komma att bliva arbetslösa en tid framåt. Det torde då kunna visa sig nödvändigt, att för underlättande av dessa arbetares ställning, tills de erhålla arbete eller komma i åtnjutande av ersättning enligt 9 § i ersättningsförordningen, de under någon tid få uppbära arbetslöshetsunderstöd. Då emellertid den ersättning, som enligt berörda förordning tilldelas arbetare, är avsedd att hålla honom skadeslös för mistad anställning inom tobakshandlingen efter monopolets ikraftträdande, lär det vara riktigt, att vad arbetare, som är ersättningsberättigad, kan få uppbära i arbetslöshetsunderstöd av statsmedel efter den 31 maj 1915 avräknas på honom tillkommande ersättning. Bestämmelse härom torde böra intagas i ersättningsförordningen, där den synes kunna inrymmas som ett nionde moment i 9 §.

Departementschefen uppläste härefter förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt hemställde, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter tillstyrkta hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet till riksdagen avlåtas av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Georg Sjöcrona.

*Bilaga A.***Undersökning angående arbetslösheten bland tobaksarbetare
under tiden den 9 september—30 november 1914.**

I anledning av en från tobaksarbetareförbundet till chefen för finansdepartementet ingiven, till tobaksskattekommitterade för yttrande remitterad framställning hemställde kommitterade i skrivelse av den 12 sistlidna oktober att genom kungl. socialstyrelsens försorg, i den mån ske kunde, erhålla uppgift om, i vilken utsträckning efter statsmakternas beslut om införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket avskedanden av arbetare inom tobaksindustrien ägt rum samt i vilken omfattning och hos vilka arbetsgivare sålunda avskedade arbetare till även-tyrs erhållit ny anställning.

På grund av denna kommitterades hemställan beslöt socialstyrelsen att från samtliga firmor inom tobaksindustrien införskaffa upplysningar i ovan berörda avseenden, och utsändes i sådant syfte vid tvenne olika tillfällen frågeformulär med begäran om uppgift å de arbetare, som blivit avskedade, respektive nyanställda. Den första enquêten avsåg tiden den 9 september—31 oktober, och den andra gällde förhållandena under november månad.

Frågeformulär utsändes till 95 firmor, vilka enligt vunna upplysningar bedriva tobaksfabrikation inom riket. Svar på den första enquêten inkommo från 87 firmor med 116 fabriker samt å den andra från 85 firmor, representerande 112 fabriker. Då uppgifter saknas endast från ett fåtal smärre fabriker, torde undersökningen få anses i huvudsak uttömmande.

Med ledning av de inkomna uppgifterna har utarbetats efterföljande tab. 1, utvisande för varje särskild ort, där förändringar i avseende på arbetspersonalens sammansättning under tiden den 9 september—30 november inträffat, antalet arbetsställen samt antalet sysselsatta, avskedade, återtagna, och nyanställda arbetare, varjämte angives den genom berörda avskedanden förorsakade arbetslöshetens omfattning. De orter, där inga förändringar ägt rum, hava sammanförts till en grupp.

Enligt vad nämnda tabell utvisar, *minskades* antalet sysselsatta arbetare under här ifrågavarande tidsperiod från 4,592 till 3,830 eller med 16.6 procent. Denna minskning är helt och hållet att tillskriva den inskränkning av personalen, som företogs av A.-B. förenade svenska tobaksfabriker, varemot övriga firmor, tagna för sig, nyanställde ett större antal arbetare än som av dem avskedades. Medan sålunda tobakstrusten minskade sin personal med 932 arbetare, ökades antalet vid övriga firmor anställda arbetare med 170.

Av tabellen framgår vidare, att före den 1 december tillhoppa 1,159 arbetare blevo *entledigade*, varav 283 män och 876 kvinnor. 131 av dessa arbetare återfingo emellertid förutvarande anställning och 116 erhöilo ny anställning vid tobaksfabriker eller andra företag. Hela antalet hos olika tobaksfirmor *nyanställda* arbetare utgjorde 266, av vilka en stor del antingen ej förut arbetat inom tobaksindustrien eller ock tillhört densamma före den tid denna undersökning avser.

Den 30 november kvarstodo såsom *arbetslösa* 912 arbetare, varav 163 män och 749 kvinnor. Den största omfattningen hade arbetslösheten i Stockholm med 598 därav berörda arbetare samt vidare i Malmö med 113 och Göteborg med 110 arbetslösa tobaksarbetare. Å övriga orter utgjorde de arbetslösas antal sammanlagt 91 stycken.

De avskedade arbetarna tillhörde nästan uteslutande cigarrfabrikationen. Endast ett 60-tal av de entledigade arbetarna uppgivas hava varit sysselsatta med tillverkning av cigarretter, snus, tuggtobak etc. Och därvid är att märka, att exempelvis emot 19 cigarrettarbeterskor, som blevo entledigade, svarade 54 nyanställda.

De upplysningar, som lämnats i avseende på tiden för avskedandet av här ifrågavarande arbetare, äro sammanförda i nedanstående tablå.

Dag för avskedandet.	Antal avskedade			Därav arbetslösa			Arbetslösa i % av avskedade.
	män.	kvinnor.	tillsam- mans.	män.	kvinnor.	tillsam- mans.	
9—22 sept.	79	79	158	12	25	37	23
23 sept.—6 okt.	27	40	67	8	20	28	42
7—20 okt.	24	27	51	15	24	39	76
21 okt.—3 nov.	33	279	312	24	257	281	90
4—17 nov.	7	39	46	5	36	41	89
18—30 »	113	412	525	99	387	486	93
<i>Summa</i> 283	876	1,159	163	749	912	79	

Såsom naturligt är, visar sig arbetslösheten vara betydligt större bland de arbetare, som blevo entledigade sent på hösten, än bland de tidigare avskedade. Det procentuella antalet arbetslösa, som för de två

Tab. 1. Arbetslöshetens omfattning inom tobaksindustrien å olika orter.

Ort.	Antal arbets- ställen.	Antal den 9 september— 30 november			Antal sysselsatta arbetare		Ökning (+) eller minsk- ning (—).	Antal arbets- lösa ar- betare den 30 novem- ber.
		av- skedade arbe- tare.	åter- tagna arbe- tare.	nyan- ställda arbe- tare.	den 9 sep- tember.	den 30 no- vember.		
Alingsås.....	1	7	—	—	32	25	— 7	4
Annelöv.....	1	—	—	5	17	22	+ 5	—
Arvika.....	2	13	3	—	117	107	— 10	9
Billeberga.....	1	1	—	9	17	25	+ 8	—
Bäckaskog.....	1	1	—	2	21	22	+ 1	—
Charlottenberg.....	3	4	—	—	140	136	— 4	4
Falun ¹	1	12	12	1	17	18	+ 1	—
Fjälkinge.....	1	—	—	3	6	9	+ 3	—
Gävle ¹	5	—	—	29	346	375	+ 29	—
Göteborg ¹	14	127	—	46	512	431	— 81	110
Halmstad ¹	1	—	—	2	8	10	+ 2	—
Hälsingborg ¹	2	25	—	10	87	72	— 15	16
Härnösand ¹	1	6	—	24	485	503	+ 18	5
Karlskrona ¹	3	5	5	—	47	47	± 0	—
Landskrona.....	2	67	12	2	109	56	— 53	41
Marieholm.....	1	—	—	5	8	13	+ 5	—
Malmö ¹	19	189	9	72	571	463	— 108	113
Norrköping ¹	6	13	—	5	56	48	— 8	8
Oskarshamn ¹	2	1	—	—	16	15	— 1	1
Rydsgård.....	1	—	—	1	3	4	+ 1	—
Stockholm ¹	20	682	90	34	1,735	1,177	— 558	598
Strömsnäs bruk.....	1	1	—	5	4	8	+ 4	—
Uppsala.....	1	5	—	2	33	30	— 3	3
Åhus.....	1	—	—	2	16	18	+ 2	—
Ängelholm.....	1	—	—	7	—	7	+ 7	—
Övriga orter.....	24	—	—	—	189	189	± 0	—
Summa	116	1,159	131	266	4,592	3,830	— 762	912
Män.....	—	283	41	105	1,314	1,177	— 137	163
Kvinnor.....	—	876	90	161	3,278	2,653	— 625	749
Därav :								
Förenade tobaksfabriker...	27	1,063	130	1	2,310	1,378	— 932	853
Övriga firmor.....	89	96	1	265	2,282	2,452	+ 170	59

¹ Understödsverksamhet för arbetslösa enligt kungl. kungörelsen den 28 september 1914 var inom kommunen vid årsskiftet påbörjad.

första veckorna utgjorde 23 procent, ökades sålunda efter hand till omkring 90 procent vid slutet av oktober samt november månad.

För de arbetare, som ännu den 30 november uppgivits vara utan anställning, har antalet förlorade arbetsdagar till och med nämnda dag beräknats utgöra cirka 14,000.

I avseende på åldern fördela sig de avskedade, respektive arbetslösa, arbetarna såsom efterföljande tablå utvisar.

Ålder.	Antal avskedade			Därav arbetslösa			Arbetslösa i % av avskedade.
	män.	kvinnor.	tillsam- mans.	män.	kvinnor.	tillsam- mans.	
Under 21 år	35	160	195	23	143	166	85
21—30 »	53	268	321	33	245	278	87
31—40 »	64	177	241	31	144	175	73
41—50 »	41	116	157	15	89	104	66
51—60 »	46	93	139	28	77	105	76
61—70 »	21	22	43	16	18	34	79
Över 70 »	3	3	6	3	2	5	83
Obekant	20	37	57	14	31	45	79
<i>Summa</i>	283	876	1,159	163	749	912	79

Av de olika åldersklasserna företer den mellan 41 och 50 år det jämförelsevis minsta antalet arbetslösa, eller 66 procent av de avskedade, medan såväl de yngre som de äldre åldersklasserna visa stegring av procentsiffrorna.

Tablåen utvisar även, att arbetslösheten bland de avskedade kvinnorna inom nästan samtliga grupper både absolut och relativt taget är av betydligt större omfattning än bland de avskedade manliga arbetarna.

Förutom ovanberörda avskedanden vidtogos jämväl inskränkningar i driften genom *förkortning av arbetstiden*. De uppgifter, som lämnats angående arbetstidens längd vid olika fabriker och som sammanställts här nedan i tab. 2, avse förhållandena omkring den 1 november, vid vilken tid antalet sysselsatta arbetare utgjorde inalles 4,327.

Såsom anförda tabell giver vid handen, bestå väsentliga skiljaktigheter mellan tobakstrustens fabriker och övriga företag inom förevarande industri med hänsyn till arbetstidens längd. Över hälften (56 procent) av trustens arbetare hade en daglig arbetstid på 4 timmar, och mera än 6 timmars arbetstid hade endast 16 procent av dessa arbetare. Övriga tobaksarbetare arbetade i allmänhet 9—10 timmar per dag. En arbetstid av 8 timmar och därunder hade endast en femtedel av hithörande arbetare. På lördagar var arbetstiden inom till trusten ej anslutna fabriker

i genomsnitt nära två timmar kortare än under veckans övriga arbets-
 dagar. Däremot förekom det endast i ett fåtal fall vid Förenade Tobaks-
 fabriker, att någon ytterligare inskränkning gjordes på lördagen av den
 i allmänhet förkortade arbetstiden. För cirka 200 arbetare förekom intet
 arbete på lördagarna.

Tab. 2. Den dagliga arbetstidens längd.

Antal arbets- timmar.	De fem första veckodagarna.						L ö r d a g a r.					
	Förenade Tobaksfabr.		Övriga fabr.		Tillsammans.		Förenade Tobaksfabr.		Övriga fabr.		Tillsammans.	
	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%
0	—	—	—	—	—	—	107	5	97	4	204	5
4	1,075	56	2	—	1,077	25	1,032	54	3	—	1,035	24
5	192	10	87	4	279	6	192	10	148	6	340	8
6	352	18	40	2	392	9	309	16	319	13	628	14
7	—	—	27	1	27	1	231	12	850	35	1,081	25
8	20	1	337	14	357	8	22	1	318	13	340	8
9	93	5	1,285	53	1,378	32	17	1	541	23	558	13
10	189	10	529	22	718	17	11	1	130	6	141	3
11	—	—	21	1	21	—	—	—	—	—	—	—
12	—	—	78	3	78	2	—	—	—	—	—	—
<i>Summa</i>	1,921	100	2,406	100	4,327	100	1,921	100	2,406	100	4,327	100

I tab. 1 å sid. 11 (se not 1) har angivits, å vilka orter understöds-
 verksamhet för arbetslösa enligt kungl. kungörelsen den 28 september
 1914 hunnit igångsättas vid årsskiftet. Som synes, hade dylik verk-
 samhet påbörjats å flertalet av de orter, där arbetslöshet inom tobaks-
 industrien enligt uppgift var rådande.